

Mentorprojekt

Frivillig støtte til anbragte unge i netværksgruppe

Rapporten er udgivet af CAFA

(Center for afklarende og forebyggende socialt arbejde)

Hovedvejen 3, Ny Glim

4000 Roskilde

Tlf: 46 37 32 32

www.cafa.dk

Evaluering og rapport udarbejdet af videns og dokumentationskonsulent

Birgitte Schjær Jensen

Publikationen kan hentes på CAFAs hjemmeside: www.cafa.dk

Projektdeltagerne fra CAFA

Projektleder: Pia Brenøe

Supervisor: Susanne Katz

Konsulenter i Ungegruppen:

Tina Bjørn Olsen, Kim Kammer, Stine Krigger

Supervisor til mentorerne: Sharon Rasmussen

Kommunikation: Marianne Warholm

Evaluator: Birgitte Schjær Jensen

De frivillige mentorer

Njal Malik Nielsen

Finn Knight

Martin Frederiksen

Michael Grube

Stinne Schytte

Linda Schram Lau

Marina Kjærulff

Anja Ohlsø

INDHOLDSFORTEGNELSE

0	Forord	1
1	Resume	2
2	Evalueringsens teoretiske afsæt.....	3
2.1	Empowerment	3
2.2	Social kapital i form af ”bonding” og ”bridging”	4
2.3	Brugerinddragelse – projektets kvalitetsvurdering og evaluering.....	5
3	Baggrund og formål med projektet.....	7
3.1	Forskning og undersøgelser	8
3.2	Lovgivning	11
3.3	Optakt til efterværn før det 18. år i CAFA	11
3.4	Projektforløb	12
3.5	Beskrivelse af målgruppen.....	14
3.5.1	Data om målgrupperne	14
3.5.2	Socialt arbejde med unge i grupper – et ressourceorienteret perspektiv.....	16
3.5.3	Ungegruppen – den social faglige kontekst.....	17
4	De unges perspektiv	20
4.1	Ungegruppen – en netværksgruppe med potentiale	20
4.1.1	Mødet med mentorer sjovt og seriøst.....	21
4.1.2	At lære hinanden at kende – det handler om ”kemi”.	22
4.1.3	Mentorerne – en troværdig voksen støtte.....	23
4.1.4	Forskellen på mentorerne og de voksne professionelle.....	24
4.2	Mentorer – ”døråbner” til inddragelse i eget liv	25
5	Mentorernes perspektiv.....	27
5.1	Mentor – definition og rolle i projektet.....	27
5.1.1	Mentorprojektets definition	27
5.2	”Det handler om at være sig selv”	28
5.2.1	”I starten skulle de unge lære os at kende”	28
5.2.2	Mentorrollen er spændende – også for en selv	29
5.2.3	Mentorrollen – udfordrende med dilemmaer	29

5.2.4	En ekstra voksen støtte i en svær tid.....	30
5.2.5	Mentor – også i fremtiden?	31
6	Konklusion.....	32
7	Evalueringsmetode	34
7.1	Interviews	34
8	Referencer.....	36

0 Forord

Mentorprojektets evalueringsrapport bygger på observationer og interviews med unge anbragte og voksne tidligere anbragte fra CAFAs to netværksgrupper – Ungegruppen og Netop. Formålet med rapporten er at få belyst, hvordan unge anbragte oplever mødet og den frivillige støtte fra voksne tidligere anbragte (mentorer) og omvendt, hvordan mentorerne oplever deres rolle i det gruppebase-rede tilbud.

Tak til alle jer unge og mentorer, fordi I gerne ville bidrage med jeres erfaringer - viden om det at møde og støtte andre i en gruppe i samme livssituation.

Tak for jeres åbenhed og engagement! Jeres bidrag har været afgørende for denne evalueringsrapport og for analysens tankevækkende indhold. I har endnu engang åbnet op for nye input til de professionelle om livet som ung/voksen og anbragt.

Et af de centrale input fra jer er, at det er meningsfuldt og betydningsfuldt at mødes med mentorer med samme livsvilkår i grupper. Det er vigtigt med sociale netværk, når man er/har været anbragt. Det bryder ensomhedsfølelsen og gør op med tabuer om det være anbragt – og styrker selvstændighed og udvikling af egne holdninger. Det understreger og uddyber denne rapport.

På CAFAs vegne håber jeg, at denne rapport vil give inspiration til andre fagfolk på området, som vil etablere og udvikle succesfulde netværksgrupper og mentorordninger til anbragte børn og unge. Der er stort behov for sådanne tilbud til anbragte børn og unge i Danmark.

Birgitte Schjær Jensen

1 Resume

”Mentorprojekt – frivillig støtte til anbragte unge i netværksgruppe” er titlen på denne evalueringsrapport. Den omhandler et projekt, som CAFA har gennemført fra 2011-2012 med støtte fra Socialministeriets PUF pulje 2011: ”Pulje til frivilligt socialt arbejde til fordel for socialt truede mennesker”.

Projektet tager afsæt i CAFAs netværksgruppe for anbragte unge i alderen 12 til 16 år – den såkaldte Ungegruppe. I denne gruppe er voksne tidligere anbragte indgået som mentorer for de yngre anbragte unge. Mentorerne deltager selv i en netværksgruppe i CAFA regi, kaldet Netop og har som gruppe bidraget med frivillig støtte til de andre unge.

I evalueringen indgår dokumentlæsning, observationer og løbende interviews – både gruppe og individuelle – med ni unge anbragte fra netværksgruppen og med seks mentorer.

I projektet bruges mentorbegrebet i en utraditionel form, da der er tale om en ”flere til flere” relation, som tager afsæt i gruppeprocesser og den gruppedynamik, som praktiseres i netværksgruppen.

Evalueringen viser, at mentorernes frivillige støtte i netværksgruppen hjælper de unge anbragte. Mentorernes tilstedeværelse opleves som en særlig voksen støtte i en vanskelig tid som teenager under en anbringelse udenfor hjemmet. Støtten opleves som konstruktiv og meningsfuld, fordi den er troværdig og oprigtig, da mentorerne selv har erfaringer med livsvilkåret ”ung og anbragt”. Støtten styrker desuden de unge anbragtes selvstændighed og udvikling af egne holdninger.

Evalueringen viser også, at mentorerne oplever deres frivillige støtte til de unge som værdifuld – i forhold til deres eget liv.

Samlet set viser evalueringen, at mentorernes frivillige støttee arbejde som gruppe til unge anbragte i gruppe har en positiv og værdifuld effekt for begge parter. Effekt defineret som en positiv oplevelse af det sociale netværk – den sociale kapital, som netværksgruppen repræsenterer.

2 Evalueringens teoretiske afsæt

I nedenstående kapitel skitseres kort, hvilke teoretiske indfaldsvinkler evalueringen er inspireret af. Her er tale om begreber som empowerment, social kapital i form af bounding og bridging og brugerinddragelse.

Mit overordnede teoretiske udgangspunkt for analysen tager afsæt i det nye "barnomsparadigme" (Garbarino, James et. al 1997, Kampmann, 2000; Tiller, 1989; Warming, 2011). I dette paradigme bliver børn og unge betragtet som kompetente, meningsskabende og meningsberettigede aktører (James, A. et. al. ,1999).

2.1 Empowerment

I socialt arbejde anvendes begrebet empowerment dels i teorier om, hvordan mennesker får kollektiv kontrol over eget liv og dermed får mulighed for at tilgodese egne interesser som gruppe, og dels som en metode socialarbejdere og andre anvender – for at styrke sociale udsatte grupper, som ikke har magt. Empowermenttanken tager afsæt i, at det er vigtigt, at den enkelte klient gives mulighed for at styre og tage ansvar for eget liv (Faureholm, 1996, 2000; Askheim og Starrin, 2007; Andersen et al., 2012). Det vil sige, at den professionelle giver viden, social støtte og materielle ressourcer til, at den enkelte kan opnå kontrol over de kritiske og afgørende faktorer, der holder den enkelte fast i undertrykkelse og afmagt i samfundet og dets systemer.

Et vigtigt aspekt i forståelsen af empowerment begrebet er erkendelsen af magt i socialt arbejde. Magt er indbygget i alle institutioner, hvor det sociale hjælpearbejde udføres. Erkendelse af magten i socialt arbejde betyder, at socialarbejderen skal have en skærpet opmærksomhed på magt, og hvordan magten virker. Den franske filosof Michel Foucault ser magtudøvelse i den moderne velfærdsstat kendetegnet ved at være en skabende magt, da "magten er produktiv", og "viden er magt", fordi "sandheden" er defineret af dem, der har magten. Magt og viden smelter sammen ifølge Foucault, og danner disciplineringsmekanismer til overvågning, kontrol og beherskelse af det moderne individ. Han taler ikke om magt som undertrykkelse, tvang eller magt over andre. Hans pointe er, at magten i det moderne samfund ligger i magten til at producere viden, som overtages af andre som objektiv og sand f.eks. om, hvad der er "normalt" og hvilke grænser, der er for afvigelser fra det normale (Mik Meyer og Villadsen, 2007).

Empowerment tilgangen udfordrer den asymmetriske magtrelation mellem system og klient i socialt arbejde. Her forstås magt som tilgang til at udvide og forandre den asymmetriske magtrelation (Ibid).

Det betyder for de professionelle socialarbejdere, at de skal opgive deres ekspertrolle og udfordre deres magtposition, hvis klienten skal udvikle egen magt.

Empowerment tankegangen forudsætter videre en ressourcetankegang og ikke kun en problemorienteret tilgang til at forstå borgernes sociale problemer og forudsætter, at problemforståelsen er samfundsmæssigt relateret og ikke kun individ relateret. Det vil sige, at sociale problemer skal ses i sammenhæng med socialpolitik, økonomi, magtstrukturer, miljø etc. Sociale problemstillinger skal løses og udvikles i samarbejde *med* borgeren og ikke *for* borgeren. Desuden anses det, at mennesker opnår styrke og indflydelse ved at samarbejde kollektivt og etablere sig i handlingsrettede fællesskaber.

En intention er at anerkende, at menneskers egen viden og forståelse af deres livsvilkår og problemstillinger er central og værdifuld for løsninger og udvikling af socialt arbejde samt at den enkelte er kompetent til at træffe beslutninger i eget liv.

I mentorprojektet bliver mødet mellem de unge anbragte og mentorerne en proces, hvor den asymmetriske magtrelation mellem system og ung bliver udfordret og udviklet. Mentorernes frivillige støtte og rådgivning giver mulighed for at udvide og udvikle de unges handlemuligheder i forhold til støtten fra professionelle socialarbejdere. Mentorernes måde at forstå de unges problemstillinger og de unges forståelse af eget liv bliver anerkendt som værdifuld viden til selv at træffe kompetente beslutninger. Dette vil jeg forsøge at vise i det følgende.

2.2 Social kapital i form af "bonding" og "bridging"

Social kapital skal ses i sammenhæng med den viden fra undersøgelser og forskning om anbragte unges netværk og mangel på samme i overgangen fra teenager til voksenlivet. I afsnit 3.1. i indeværende rapport uddybes netværksproblemstillingen med forskning og undersøgelser på området.

Social kapital er et begreb med mange dimensioner og facetter. Askheim (2009) beskriver med henvisning til Rosenmeier (2006), at den centrale præmis for samtlige teorier om social kapital er, at sociale netværk har værdi, og at sociale relationer må betragtes som en form for kapital, som mennesker kan få udbytte af at indgå i. Jeg har analytisk ladet mig inspirere – som Askheim (2009, p.5-6) med henvisning til den amerikanske sociolog Robert Putnams (2000) brug af social kapital med vægt på *bonding* og *bridging* kapital. Det vil sige *bonding* (at knytte bånd) netværk er netværk, som er kendetegnet ved at bestå af homogene grupper med fælles identiteter og med stærke sociale bånd og en stærk følelse af loyalitet og gensidighed overfor netværkets medlemmer. De er indadvendte og skarpt afgrænset til omverdenen. Disse nære relationer opstår under almindelige vilkår for børn og

unge, f.eks. i familien. *Bridging* – ”at bygge bro” fører mennesker fra forskellige sociale sammenhænge sammen. F.eks. i skolen, i fritidsaktiviteter mv. og i denne sammenhæng ved deltagelse i netværksgruppe for anbragte unge. De sociale bånd i bridging netværk er svagere end i sociale bånd i bonding, men til gengæld er båndene vigtige og værdifulde for at få adgang til informationer og muligheder for integration i samfundet (Ibid).

Turf Bødker Jacobsen, programleder og seniorforsker ved SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd) påpeger i en kronik i dagbladet Information d.16.10.12 med afsæt i ovenstående forståelse af social kapital, at bonding og bridging begreberne giver ”*retningspile for den virkningsfulde sociale indsats*” også i dansk sammenhæng.

Robbie Guilligan (professor i socialt arbejde i Dublin), som forsker i udsatte børn og unge, peger også på, at en central opgave for professionelle socialarbejdere i arbejdet med udsatte børn og unge er forståelsen af at danne eller opretholde sociale netværk både bonding og bridging for at kunne klare sig positivt fremover (Guilligan, 2012 p.124). Han fremhæver blandt andet, at bridging kapital har den fordel at være mindre krævende og for nogle en mindre kravfyldt relation at være i. Derfor kan de åbne for nye kontakter, informationer og muligheder (Ibid, p.121).

2.3 Brugerinddragelse – projektets kvalitetsvurdering og evaluering

Brugerinddragelse har været projektets overordnede mål fra start til slut og i evalueringen. Evalueringen er inspireret af BIKVA modellen (Krogstrup 2003, Dahler-Larsen, 2009) og praksisforankret evaluering (Halvorsen, 2007).

BIKVA står for **B**rugerinddragelse **I** **KVA**litetsvurderingen. Grundtanken i BIKVA modellen er, at også brugernes vurdering af det sociale arbejde er en central kilde til at sætte spørgsmålstejn ved og udfordre praksis. Genstandsfeltet for evalueringen betragtes som vildt, hvor brugerne tildeles en særlig stilling som ”triggers for learning” (Krogstrup, 2003). Nøgleordene for udvikling er udfordring af den institutionelle orden og refleksion. Evalueringsprocessen er bootum-up og læringsorienteret og forventes at bidrage til metodeudvikling (Dahler-Larsen og Krogstrup, 2009).

Praksisforankret evaluering er i udgangspunktet rettet mod intern aktivitet og interne aktører, hvor praktikere deltager aktivt, gerne sammen med brugerne i både udformning, gennemførelse og opfølgning – med det formål at få mere relevante indspil til forbedring og udvikling (Halvorsen, 2007).

I dette projekt har begge målgrupper – de unge og mentorerne – deltaget i forskellige af projektets faser i starten, undervejs og i slutningen af projektet, og været inddraget som sparringspartnere i

forhold til de faglige diskussioner og justeringer, der har været gjort undervejs i projektarbejdet. Det har f.eks. handlet om de dynamiske gruppeprocesser i netværksgruppen, planlægning af aktiviteter og revurdering af formål med projektet.

De unge i netværksgruppen har været indirekte inddraget i projektforsløbet gennem interview med evaluator midtvejs.

Mentorerne har været direkte inddraget ved at deltage i projektmøder sammen med de professionelle fagfolk undervejs i projektet.

Brugerinddragelse som begreb i dette projekt tager afsæt i en forståelse af, at projektarbejde foregår i en reflektiv proces, hvor brugernes vurdering af den indsats der tilbydes, løbende tages med ind i projektets faser som en del af evalueringen (Krogstrup, 2003; Dahler-Larsen & Krogstrup, 2009).

3 Baggrund og formål med projektet

Baggrunden for mentorprojektet tager udgangspunkt i CAFAs ønske om at udvikle og kvalificere eksisterende tilbud for unge anbragte og unge voksne tidligere anbragte i netværksgruppeforløb.

CAFA har gennem mere end 10 år arbejdet med gruppebaserede tilbud for anbragte børn og unge – både som tiltag under anbringelsen for unge i alderen 12 -16 år, og for unge voksne i alderen 16 -23 år som efterværnstilbud i overgangen til voksenlivet samt med gruppebaserede behandlingstilbud til unge (Warmning, 2002, 2004, 2005; Katz, 2005; Jensen, 2010).

Evalueringerne af disse tiltag viser samlet set, at deltagelse i netværksgrupper for anbragte unge betyder øget livskvalitet og trivsel (Warmning, 2002). Det styrker unge anbragtes mulighed for mestring af eget liv og selvtillid gennem den sociale interaktion med unge i samme livssituation. De unge får brudt med oplevelsen af ensomhed – en følelse af, ”at man er den eneste” og får mulighed for at få et nuanceret blik på sig selv i relation til deres omverden (Jensen, 2010).

Se nærmere beskrivelse af netværksgrupperne på CAFAs hjemmeside, www.cafa.dk, hvor evalueringsrapporter kan downloades og i denne rapport s. 15-17.

Ideen bag mentorprojektet var, at unge voksne (anbragte eller tidligere anbragte) skulle indgå som mentorer – forbilleder og rollemodeller – for andre, yngre anbragte unge i CAFAs eksisterende netværksgruppe. Mentorerne skulle som gruppe yde en særlig frivillig støtte til andre unge.

Grundantagelsen i projektet var, at mentorerne kunne bidrage med støtte på en anden måde end den professionelle støtte, som de unge også har erfaring med i netværksgruppen. Mentorerne har selv livserfaring med den svære overgang fra anbringelse til voksenlivet og erfaringer med, hvordan det er muligt at integrere sig i samfundet trods en vanskelig opvækst. De har også egne erfaringer med ”vildveje”, svære valgsituationer og manglende selvfølelse.

De overordnede mål for mentorprojektet var som følger:

For unge anbragte:

- Bedre integration i samfundet
- Netværksskabelse med henblik på forebyggelse af ensomhed og isolation
- Et alternativ og modspil til de unges afhængighed af voksne professionelle hjælpere
- Støtte de unge anbragte i et mere nuanceret perspektiv på egen livssituation, f.eks. ved at vise, at der er mange måder at klare sig på og få et godt voksenliv

For mentorer (tidligere voksne anbragte)

- Indsatsen som frivillig mentor ville give indsigt i egen udvikling – fordi de gennem egne livserfaringer med anbringelsesforløb kunne videregive støtte til unge i samme situation
- Fastholdelse og cementering af egen positiv udvikling

3.1 Forskning og undersøgelser

I dette afsnit fremhæves viden fra dansk forskning og undersøgelser, som viser, hvilke risikofaktorer og problemstillinger anbringelsesforløb for unge anbragte og voksne tidligere anbragte afstedkommer. Her er lagt vægt på forskning og undersøgelser om teenageanbringelser, efterværnsindsatser og anbragte unges oplevelser af at være i gruppeindsatser, som netværksgruppearbejdet i CAFA generelt tager afsæt i, og som også danner bagtæppe for mentorprojektets idegrundlag.

Antallet af børn og unge i Danmark anbragt udenfor hjemmet er omkring 12.000. Det svarer ca. til 1 pct. af alle børn i alderen 0-17 år (Ankestyrelsen, 2011a). Dette tal har været stabilt i perioden 2007-2010 – og før den tid, da tallet har ligget omkring 1 pct. de sidste 30-40 år (Olsen, Egelund & Lautsen, 2011). I statistikken er anbringelse af unge overrepræsenteret set i forhold til anbringelse af yngre børn. I rå tal svarer det til, at 70 pct. af afgørelserne om anbringelser omhandler de 12-17-årige, hvoraf de 15-17-årige udgør 40 pct. Tallene viser altså, at en forholdsvis stor andel bliver anbragt i en høj alder samtidig med, at anbringelsen har varet i lang tid. Det viser sig, at 50 pct. af de 15-17-årige har været anbragt i 3 år eller mere, mens 25 pct. har været anbragt 7 år eller længere (Mølholt et. al, 2012 p.59). Ergo har disse unge været anbragt en stor del af deres barndom – og har således i den periode været afhængig af offentligt omsorg, støtte og hjælp. Det kan have stor betydning for, hvilke støttebehov de unge har brug for i overgangen fra anbringelse til et voksenliv.

Forskningen og undersøgelser peger samlet på, at anbragte unge har mange vanskeligheder – og at disse vanskeligheder ofte fortsætter i deres tidlige voksne liv – trods støtte og hjælp i form af anbringelse. Én af faktorer, man har kigget mere nøje på, er de mange kaotiske anbringelsesforløb i form af sammenbrud. Dansk forskning viser, at 44 pct. af unge i alderen 13-17 år oplever et eller flere sammenbrud under deres anbringelsesforløb (Egelund et al., 2005 p.12). Dette høje tal betyder, at en ung der anbringes, har næsten lige så stor sandsynlighed for sammenbrud som for stabilitet. Sammenbrudene sker for næsten to tredjedele af anbringelserne indenfor 1. års anbringelse (Ibid). De mange sammenbrud må anses for negativt for de unges udvikling. Det opleves ofte nedværdigende og lidelsesfuldt for den enkelte unge og kan være medvirkende til ensomhed, destruktiv ad-

færd, afbrudte skole- og uddannelsesforløb og manglende bæredygtig relationsdannelse til voksne, andre unge og netværk generelt.

Efter endt anbringelse udsluses unge ofte i en meget tidlig alder – omkring det 18.år – set i lyset af, at mange andre unge i Danmark flytter hjemmefra i en senere alder (Ottesen et. al., 2010 p.191). En anden SFI undersøgelse (Dreyer Espersen, 2004) henviser til tal fra Danmarks Statistik i 2003, hvoraf det fremgår, at der i løbet af 2002 var 3.261 børn og unge i alderen 15-22 år, der ophørte med at være i anbringelse i Danmark. Af disse var 35 pct. i alderen 15-17 år, 53 pct. var i alderen 18-19 år og 12 pct. var 20-22 år. Det betyder med andre ord at, ved det fyldte 19. år er 88 pct. af de unge udskrevet fra anbringelse. Til sammenligning kan der henvises til en anden SFI rapport, som viser, at ca. 65 pct. af de unge ikke-anbragte stadig bor hjemme ved det fyldte 19.år (Dreyer Espersen, 2004 p.20 med henvisning til Christoffersen, 2004).

Udslusningsfasen kan kendetegnes af ambivalens og for nogle også kaos (Egelund et. al, 2009). De unge oplever pludselig at skulle stå på egne ben meget tidligt og fortsat have store problemer at slås med af socioøkonomisk karakter, og der er ofte et fraværende eller meget svagt netværk.

En af de helt store udfordringer for tidligere anbragte unge i deres tidlige voksenliv er netværksproblestillingen (Jacobsen et al., 2010). Det fremhæver forskning og evaluering af efterværnsprogram i Danmark (2010-2012). Der er her peget på, at tidligere anbragte unge bliver ramt ”dobbelt hårdt” i forhold til jævnaldrende, når de bliver myndige. De er trods ringere forudsætninger både tvunget til at gøre sig uafhængige af primære omsorgspersoner tidligere end andre unge og til at foretage en vellykket voksentilværelse med uddannelse, arbejde, familie, bolig mv. (Ibid).

Netværksfattigdom – dvs. en svag forankring i bæredygtige sociale relationer – synes for mange tidligere anbragte at være et grundlæggende vilkår. Et vilkår som ser ud til også at gælde for anbragte børn og unge generelt (Egelund et al, 2009, 2010). Det har den konsekvens, at der for tidligere anbragte unge er meget få personer at falde tilbage på, når kritiske situationer opstår. En stor del af de tidligere anbragte har mistet kontakten til anbringelsesstedet, og samtidigt har en del af de unge ikke et familienetværk at vende sig imod, da en del af de unge tidligere anbragte enten delvis eller helt har mistet kontakten til deres biologiske forældre. Det stiller de unge i en meget dårlig situation i forhold til at klare et selvstændigt voksent liv (Egelund & Hestbæk, 2003).

Ustabile boligforhold, dårlig økonomi, ustabile uddannelsesforløb og arbejdsløshed, tidlig forældreskab, sygdom (somatisk/psykisk), misbrug, kriminalitet er alle sammen faktorer, der er større sand-

synlighed for optræder hos tidligere anbragte som unge voksne (Olsen, Egelund og Lautsen, 2012). Dertil kommer, at isolation og ensomhed kan være virkelighed for mange unge, når de forlader en anbringelse qua manglende netværk. Lavt selvværd og depressionstendenser og tanker om selvmord forekommer også hyppigere hos denne gruppe af unge (Mølholt et al., 2012). Støtten fra det sociale system opleves af mange tidligere anbragte unge som stærkt svingende i omfang og kvalitet i udslningsfasen (Egelund Nielsen et.al, 2005; Egelund et al, 2009; Warming, 2005).

Forskningen viser, at efterværnsmodtagere klarer sig bedre end tidligere anbragte, som ikke har modtaget efterværn (Mølholt et al., 2012). Forskningen peger endvidere på, at det er vigtigt at inddrage de unge i et efterværnsforløb på et så tidligt tidspunkt som muligt, da problemernes omfang bliver værre, som tiden går (Ibid). Der peges endvidere på, at kontaktperson- eller mentorordningen (individ orienteret tilbud) og gruppebaserede efterværnstilbud er centrale i dansk efterværnsindsats, da det er disse to tilbud, som de unge selv peger på og er orienteret mod. Kombinationen af et individorienteret og et gruppebaseret tilbud fremhæves som en konstruktiv løsning for disse unge, da det både kan støtte den enkelte unge med egne problemstillinger samtidig med, at de får mulighed for at være en del af et meningsfuldt netværk med andre i samme situation (Ibid).

I forhold til de gruppebaserede tilbud gøres der opmærksom på, at det for nogle unge er et positivt tilbud, da de føler, at de kan identificere sig med de andre deltagende unge. De støtter og hjælper hinanden, får socialt samvær med andre og oplever derigennem, at de ikke er de eneste anbragte, der har det svært (Warming, 2005). For andre unge opleves de gruppebaserede tilbud som fastholdelse i fortiden og negativ identitet (Mølholt et. al, 2012 p.133).

I TABUKA (2005) fremhæves de gruppebaserede tilbud for unge anbragte og tidligere anbragte som centrale og vigtige netværksmuligheder, som det anbefales at oprette flere af på landsplan i Danmark. Her argumenteres for, at de gruppebaserede tilbud er vigtige for unge anbragte, særligt når anbringelsen ophører, da mange anbragte og tidligere anbragte har et svagt netværk. De gruppebaserede tilbud strækker sig langt ud over anbringelsesperioden og kan derfor være et *"selvbåret netværk for mennesker, der har været anbragt."* (Egelund Nielsen m.fl., 2005; De 4 årstider, 2007).

Hanne Warming (2005) påpeger ud fra sin undersøgelse, at netværksgrupper og mødesteder for anbragte børn og unge *"udgør et særligt erfarings- og refleksionsrum"*, som kan være med til at understøtte og kvalificere tilsynsarbejdet. Anbragte børn og unge får sammen med andre mulighed for at fortælle om oplevelser med f.eks. mistrivsel på anbringelsesstedet, som ellers ikke ville komme frem i samtaler med den tilsynsførende i tilsynet.

Med baggrund i den beskrevne forskning er der al mulig grund til at udvikle og kvalificere netværkstiltag, som modvægt til marginalisering og udstødning for denne gruppe af udsatte unge. Der er videre grundlag for at skabe kontakt og dermed etablere forudsætningerne for et egentligt efterværn på et tidligt tidspunkt i den unges anbringelsesforløb end den beskrevne i forskning og undersøgelser.

3.2 Lovgivning

Efterværnsstøtte kan iværksættes af kommuner efter Lov om Socialservice § 76, som omhandler tilbud til unge fra 18 år til og med 22 år (Socialministeriet, 2011). Efterværnsstøtte er et tilbud, som kommunerne kan tilbyde anbragte unge, lige før de fylder 18 år og indtil det 23.år. Støtten tilbydes, når det vurderes at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og når den unge er indforstået med en sådan støtteforanstaltning. Det overordnede formål med efterværnsstøtten – og dermed det helt centrale i foranstaltningen – er, at den skal bidrage til en god overgang til voksenlivet. Kommunen skal tage stilling til tilbud om efterværn senest seks måneder før det fyldte 18.år. Er der tale om en tvangsanbringelse, skal kommunen tilbyde den unge efterværn i form af en kontaktperson. Efterværnsstøtte kan gives som fortsat anbringelse udover det 18.år, en kontaktperson, tilknytning til anbringelsesstedet f.eks. i ferier/weekender, tilknytning til et særlig mødested med andre anbragte/tidligere anbragte unge, udslusning til hybel eller udslusningslejlighed samt andre former for støtte som psykologiske behandlingsforløb og samtalegrupper.

3.3 Optakt til efterværn før det 18. år i CAFA

Det gruppebaserende tilbud betragtes i CAFA som en understøttelse af tilsynet med den unge på anbringelsesstedet (Warming, 2004, 2005). Tilbuddet om deltagelse i Ungegruppen ses bl.a. som en udvidet mulighed for de unge for at fortælle om deres virkelighed og komme i dialog herom.

Men i CAFA ser man også Ungegruppen for de 12-16-årige som en tidlig start på eller optakt til efterværn. Dette har tidligere udviklingsprojekt og efterfølgende evaluering (Warming, 2004) dannet baggrund for. Udgangspunktet for denne tankegang er, at der i denne aldersgruppe med fordel kan tilbydes deltagelse i netværksgruppe og dermed også en støtte og kontakt til voksne udenfor anbringelsesstedet. Dette tænkes at støtte de unges tilvalg af efterværn, når de på et senere tidspunkt skal tage stilling hertil. I gruppen støttes de unges selvstændighedsudvikling, og de støttes i at give udtryk for deres tanker, holdninger og ønsker. Man vurderer i CAFA, at denne selvstændighedsproces er en vigtig forudsætning for et vellykket efterværnsforløb.

3.4 *Projektforløb*

Mentorprojektet har fulgt de overordnede beskrevne formål i hele projektperioden. Der har været små justeringer undervejs, men grundideen om inddragelse af alle deltagere har styret processen i projektet.

Projektet startede på den måde, at projektmedarbejderne fra CAFA var på to dages internat for at drøfte idégrundlag, struktur og rekruttering af mentorer. Her blev det besluttet, at mentorerne skulle inddrages i rekrutteringsfasen – dvs. de skulle være med til at tage stilling til, hvem der skulle være mentorer.

CAFA valgte at inddrage deltagere fra efterværnsgruppen Netop (rekrutteringsgrundlaget for mentorerne) i udvælgelsesprocessen, idet udvælgelsen grundlæggende måtte bygge på de voksne tidligere anbragtes vurderinger af deres egne ressourcer. Derudover ønskede CAFA, at begge køn blev repræsenteret i mentorgruppen, og at der både var nogle mentorer, der var udadvendte og nogle, der var mere stille eller tilbageholdende. Disse kriterier havde til formål at sikre, at der var forskellige tilgange repræsenteret til at møde de unge. Det blev besluttet, at der ikke skulle opstilles kriterier for, hvordan den enkelte mentor skulle have udviklet sig i sit eget liv, som f.eks. krav om at de skulle være i uddannelse eller arbejde eller lignende. Det var CAFAs synspunkt, at mentorerne skulle støtte de unge ud fra deres menneskelige ressourcer og erfaringer. Vanskeligheder i opvæksten eller aktuelle problemer at slås med blev ikke set som diskvalificerende, idet synspunktet var, at det kunne være givende for de unge at høre, hvordan mentorerne evt. havde været på "vildveje", og hvordan de tacklede deres problemstillinger.

Alle deltagere i Netop-gruppen blev informeret om mentorprojektet og fik mulighed for at overveje dette og evt. melde sig til opgaven. Ud fra en dialog med hver enkelt, der meldte sig, udkrystalliserede der sig 10 personer, som fastholdt deres ønske om at blive mentor. Nogle sprang fra, da de fik nærmere informationer om mentoropgaven, og andre afviste konsulenterne – i forståelse med den enkelte – ud fra de nævnte kriterier eller af andre konkrete grunde. F.eks. var der nogle af de tidligere anbragte voksne, der havde søskende eller plejesøskende blandt de unge i Ungegruppen, hvilket ikke skønnedes hensigtsmæssigt, da de således indgik i de unges netværk på anden måde allerede. Mentorgruppen kom til at bestå af 8 mentorer.

I projektperioden har tre af mentorerne været gennemgående. Tre er ophørt, og to nye er trådt ind i mentorgruppen.

Mentorgruppen blev løbende understøttet af to projektmedarbejdere fra CAFA – med det formål at kvalificere mentorgruppen og deres frivillige støttearbejde. Det vil sige, at der var fokus på mentorernes menneskelige ressourcer og på områder, hvor de havde selvtillid og oplevede at have noget at give videre til de unge anbragte.

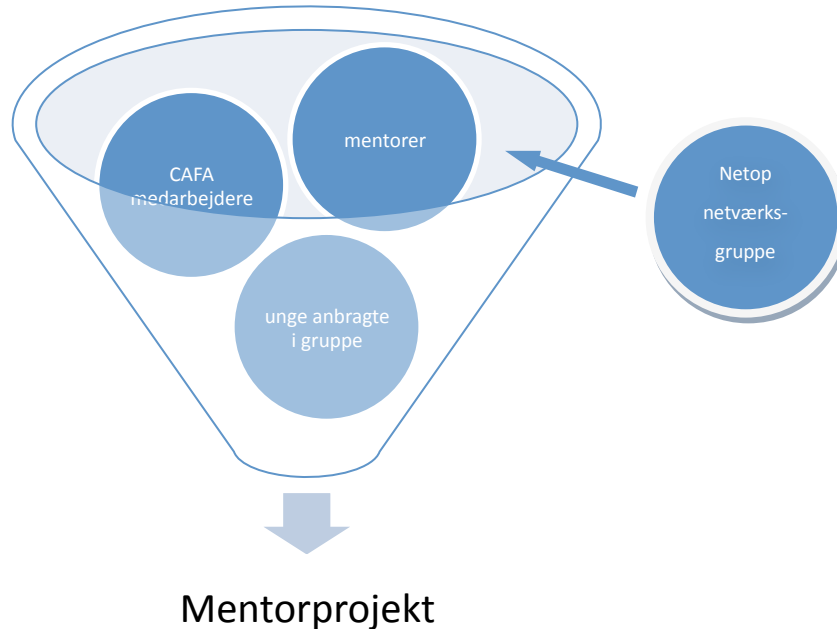
Undervejs besluttede CAFA, at mentorerne skulle inddrages direkte i projektudviklingen, og de deltog dermed i projektmøder på lige fod med projektmedarbejdere fra CAFA.

Projektgruppen har afholdt løbende møder i hele forløbet – ca. en gang hver 3. måned. Mentorgruppen har afholdt møder ca. efter samme interval og efter behov.

Rent praktisk har projektet fungeret sådan, at mentorerne har deltaget i alle de møder og arrangementer, der har været i Ungegruppen. Ungegruppen mødes fast 1 gang om måneden i ca. 3 timer, og derudover har der været ture med overnatning. Mentorerne har ikke deltaget alle sammen hver gang. Det har været planlagt sammen med mentorerne, hvordan deres rolle og antal skulle være i forhold til forskellige aktiviteter, som er gennemført i Ungegruppen.

Projektets struktur illustreres ud fra nedenstående model.

Figur 1 Projektstruktur

3.5 Beskrivelse af målgruppen

Projektet har to målgrupper, dvs. de unge anbragte og mentorerne – med de unge anbragte som den primære målgruppe.

3.5.1 Data om målgrupperne

CAFA har som nævnt arbejdet med netværksgrupper for unge anbragte i mere end 10 år. I Ungegruppen har der i årenes løb deltaget i alt 103 unge anbragte i alderen 12-16 år, både drenge og piger. Det vil sige, at for alle disse unge anbragte har det at deltage i en netværksgruppe været en del af deres liv mellem det 12. og 16. år. For nogle af dem har netværksgruppen været i 4 år, for andre har deltagelsen været i kortere tid. Antallet af unge i gruppen har løbende ligget på mellem 12-16 deltagere.

Formålet med Ungegruppen er at give unge anbragte en mulighed for at møde andre anbragte unge, uanset anbringelsesforløb. Det vil sige, at de unge får mulighed for at opleve socialt samvær og kammeratskab, lave aktiviteter og få udvekslet livserfaringer/livshistorier.

Den anden netværksgruppe, som CAFA driver, kaldes Netop og er for unge anbragte og tidligere anbragte mellem 16-23 år. Der er tale om en efterværnsgruppe, som mange af de unge fra Ungegruppen fortsætter i, men hvor der også kan komme unge "udefra", som ikke har været i netværksgruppeforløb tidligere. Antallet af deltagere i gruppen har været støt stigende, fordi det fra mange af de unge er et ønske at forblive i gruppen. Derfor er der aktuelt også 5-6 deltagere, der er mere end 23 år.

Deltagelsen i grupperne er frivillig og koster et symbolsk beløb, som den unges handlekommune skal afholde. Det er dog ikke alle handlekommuner, der ønsker at støtte den unges deltagelse i en netværksgruppe. Desuden er der ingen af de unge over 23 år, som støttes af en kommune.

Begge netværksgrupper mødes hver for sig i CAFAs lokaler i Borup – en mindre provinsby midt på Sjælland. Netværksgrupperne mødes 1 gang pr. måned i ca. 3 timer. Dertil kommer særlige aktiviteter og internater/lejr- og ferieture.

CAFAs netværksgruppe Ungegruppen har i projektperioden bestået af 12 unge anbragte i alderen 12-16 år.

I det følgende angives aldersfordeling, anbringelsesform, kønsfordeling samt hvor mange anbringelsesforløb, de unge har været i. Tallene er kun for de anbragte unge, som i projektperioden (2011-2012) har frekventeret Ungegruppen.

Tabel 1 Aldersfordeling i ungegruppen

Alder	13 år	14 år	15 år	16 år
Antal	2	2	5	3

Tabel 2 Kønsfordeling i ungegruppen

Dreng	Pige
7	5

Tabel 3 Anbringelsesform

Plejefamilie	Opholdssted
11	1

Tabel 4 Antal anbringelsesskift

Antal anbringelsesforløb/skift	1	2	3
Antal personer	6	4	2

CAFAs efterværnsgruppe Netop bestod i projektperioden (2011-2012) af 25 tidligere anbragte i alderen 17-26 år med en kønsfordeling på 13 kvinder og 12 mænd.

I mentorprojektet indgår som beskrevet 8 voksne tidligere anbragte fra Netop som mentorer. Mentorerne var på starttidspunktet d.1.1.2011 i alderen 18-23 år. Mentorerne har i projektperioden alle været i uddannelse eller arbejdsforløb. 7 ud af de 8 mentorer har alle i en årrække boet i egen bolig efter afsluttet anbringelsesforløb.

3.5.2 Socialt arbejde med unge i grupper – et ressourceorienteret perspektiv

At lave socialt gruppearbejde med udsatte unge, som i dette projekt er anbragte unge, fordrer en anden faglig tilgang end den traditionelle tilgang, hvor indsatsen ofte er målrettet enkelte individer. I netværksgrupperne, Ungegruppen og Netop er indsatsen (det sociale arbejde) rettet mod en gruppe, og det er den interaktion, som foregår mellem gruppedeltagerne – gruppeprocessen, der er i fokus. Der er en ressourceorienteret tilgang, hvor deltagernes egne iboende ressourcer og potentielle problemløsende evner anerkendes.

Denne tilgang anerkender, at deltagerne kun virkelig kan identificere sig med de løsninger, som de selv har fundet frem til og de holdninger, de skal have klargjort, evt. modificeret og de beslutninger, som de selv har fundet frem til (Heap, 1978, 1988, 2000). De professionelles forforståelse, viden og rolle udfordres og integreres kun i en lille del af modtagernes livsstil og problemløsende apparat. Socialt gruppearbejde har et frigørende aspekt i forhold til deltagerens ressourcer. Heap definerer den grundlæggende tilgang til socialgrupperarbejde på følgende måde:

”At komme med i en gruppe, hvor andre også oplever den tilsyneladende afvigende tilstand, kan befri et menneske fra følelsen af at være et specielt offer for en ond skæbne og dømt til at være smertefuldt forskellige fra andre. En sådan normalisering øger selvagtelsen og forbedrer medlemmernes evne til at arbejde med deres problemer. Desuden vil der udvikles relationer, som yderligere modvirker den isolation og ydmygelse, der følger med afvigelsen (Heap, 1988 p.53)”.

Det er summen af gruppens erfaringsverden og dens arbejde, der er den vigtigste dynamik. Denne tilgang afspejles også i mentorprojektet, og det er den socialfaglige kontekst, som de unge og mentorerne i netværksgruppen udtaler sig fra i interviews.

3.5.3 *Ungegruppen – den socialfaglige kontekst*

Hvordan foregår et Ungegruppe møde, hvor mentorerne er til stede? Det beskrives i det følgende – ud fra nogle af mine observationer i forbindelse med evalueringen.

”En ungegruppe aften – midt i projektperioden”:

Ungegruppen mødes i et gammelt hyggeligt hus fra 30'erne – en rødstensvilla i Borup. Det emmer af lys og liv, og der er tændt stearinlys i gangen, når man kommer ind. Der dufter af mad fra køkkenet, hvor der står et par gryder og koger, der dufter af spagetti og kødsovs. Man får fornemmelsen af en rar og hyggelig atmosfære og lidt hjemlig stemning. Man kan høre nogle unge grine og tale samtidig med en voksenstemme, der er i gang med at forklare noget.

Jeg banker på døren ind til et større lokale. Døren er halvt åben, og en af de voksne, som jeg har lavet aftalen med, byder mig velkommen og fortæller, at hun lige har fortalt de unge, at der kommer en ”usynlig” gæst i dag. Det grines der lidt af, og jeg bliver mødt med nysgerrige og lidt generte blikke fra de unge. De sidder alle sammen (3 mentorer og 10 unge) rundt om et stort bord. Der drikkes kaffe, the, sodavand og spises snacks og småkager. Jeg bliver budt på kaffe, mens jeg tager jakken af og får en stol af en af de unge, så jeg også kan være med rundt om bordet. Efter et par minutter forklarer jeg min opgave som evaluator, det med båndoptageren og min blok – og at det er frivilligt at

deltage i interviews. Jeg spørger, om der er spørgsmål til det, og en af mentorerne og par af de unge siger, at det lyder spændende.

Efter et par minutter beder de voksne alle om at gå ind i stuen ved siden af, hvor de skal stille sig i en rundkreds – for i aften skal de lave en fælles ”leg”, hvorefter gruppen skal fordele sig i to grupper. Legen går ud på, at man i første omgang stiller sig hos en af dem, man ligner, f.eks. har briller, rødt hår, sorte sko mv. Herefter handler det om mere personlige ting, f.eks. hvor mange steder, man har boet – i en plejefamilie, opholdssted eller på institution, hvor mange søskende man har, og hvor ofte man er sammen med sine forældre. Der grines en del under legen, og det går op for nogle af de unge, at de er meget forskellige på mange måder, men samtidig også har ting til fælles. Der er kommentarer og snak mellem de unge om disse ting. Efter 15 minutter deler gruppen sig i to – for at tale videre med hinanden om forskellige emner. I begge grupper bliver der drøftet forskellige ting om det at bo i en plejefamilie. F.eks. regler om rygning, sengetider, alkohol og lektier, og hvornår man må have kammerater på besøg. Mentorerne bidrager i snakken med deres erfaringer, og der kommer mange forskellige synspunkter frem, f.eks. i forhold til regler om alkohol og rygning. Der bliver også spurgt, hvad et børnehjem er, og hvad der egentlig menes med det at være ”normal” og ” et almindeligt barn”. Alle deltager mere eller mindre i samtalerne, og de voksne er tovholdere for, at alle kommer til orde. Efter en halv times snak er der almindeligt opbrud, og maden skal laves færdig. Det tager primært de voksne og mentorerne sig af. De unge finder sammen på kryds og tværs. Nogen går udenfor, andre sætter sig i sofaerne rundt i huset og taler videre. Der er fortsat en hyggelig og travl stemning i huset, indtil maden er færdig og bordet dækket.

Alle spiser sammen i det store lokale, og der er ro under spisningen med småsnak og fjolleri. Efter en halv times spisning, sluttet aftenen af med et mentorpanel. Her har de tre mentorer stillet sig til rådighed for spørgsmål fra de unge om deres hverdagsliv og deres erfaringer som anbragte. Der er mange spørgsmål af forskellig karakter, som bliver stillet og besvaret i en respektfuld og anerkendende atmosfære. Efter en halv times panel, slutter aftenen af med hygge og socialt samvær.

Ovenstående er en beskrivelse af den socialfaglige indholdsmæssige kontekst, som mentorprojektet er foregået i. Denne ungegruppe aften havde man valgt at dele gruppen op i to undervejs og efterfølgende lave et panel – for at give de unge og mentorerne mulighed for at lære hinanden bedre at kende. Andre gange mødes de unge og mentorerne og er sammen om selvvalgte aktiviteter, såsom madlavning, playstationspil, fodbold eller bål i haven, filmprojekt, en tur i lokalområdet, i svømmehallen mv. I projektperioden har de unge og mentorerne også haft to ture sammen med overnatning – i starten og i slutningen af projektet. Begge ture har været med til at udvikle og understøtte gruppeprocesserne mellem de unge og mentorerne positivt. Mange af de unge fortalte mig denne unge-

gruppe aften med stor begejstring om sommerturen – for som en ung her fortæller: *”Her var der virkelig tid til at både at lave sjov og tale mere sammen. Det var en kanon fed tur.”*

4 De unges perspektiv

I følgende kapitel beskrives de unge anbragtes perspektiv på mentorprojektet. Her præsenteres de unge anbragtes oplevelser med og i mødet med mentorerne samt hvad mentorernes tilstedeværelse i øvrigt betyder for de unges liv. Der er tale om interviews med ni ud af 12 anbragte unge fra netværksgruppen Ungegruppen. De unges udsagn fremgår i citater i kursiv i teksten.

4.1 Ungegruppen – en netværksgruppe med potentiale

Når de unge fortæller om mødet med mentorerne i projektet, starter de som regel med at fortælle om, hvordan det opleves at være en del af netværksgruppen, og hvad det sociale fællesskab, som gruppen repræsenterer, betyder for dem. Udsagnene er meget klare og ofte enslydende: *”Her i gruppen kan man være sig selv, føle sig tryk og opleve, at man ikke er den eneste, der har det på den og den måde, når man bor i en plejefamilie..”* Eller som en ung beskriver det her: *”Ja, der er rart at være i ”ungegruppen”. Man får snakket med nogen, som også har de samme problemer. Man føler ikke kun, det er en selv, der er noget galt med. Det er rart ligesom at vide, at der er andre ligesom mig i plejefamilier eller på et opholdssted, der kender til problemerne. Måske har de det værre end en selv eller måske har de det bedre end en selv.”*

Over halvdelen af de unge interviewede oplever, at det at tale med ligestillede betyder, at de får øje på, at de er ”normale” – altså ligner andre unge, selvom de er i en anderledes livssituation, fordi de er anbragt. En ung forklarer det på følgende måde: *”Man kan bedre snakke med de andre unge i gruppen her om det, og de kan forstå en bedre end ens venner kan. F.eks. spørger ens venner, om man ikke er træt af at være i plejefamilien, og jo nogen gange er man, andre gange er det meget fedt. Men det er jo bare ligesom en normal familie, men af ens venner bliver det ikke set som en normal familie. Så det er bare dejligt at snakke med nogen, der har nogle af de samme problemer.”* Det udtrykkes også på denne måde: *”Ja, altså her i ungegruppen kan jeg høre, at jeg ikke er den eneste, der gerne vil være mest sammen med mine venner selvom om plejefamilien synes noget andet. Det gør bare en forskel, at jeg her fra gruppen ved, at det ikke er mig, der er mærkelig.”*

Det at få mulighed for at tale åbent om sin aktuelle livssituation og livshistorie har i det hele taget en positiv betydning for den unges selvopfattelse – også udenfor gruppen. En ung fortæller: *”Jeg er rigtig glad for at være her i ungegruppen, fordi jeg ikke går og tænker over, hvorfor jeg bor i en plejefamilie, når jeg er her. Jeg føler ikke, at jeg skal lægge skjul på, hvem jeg er og min familie – det gør jeg andre steder, f.eks. i skolen. Det ligger mere naturligt og åbent, når man er her – og det oplever jeg bestemt ikke andre steder. Jeg kan ikke definere det, men det gør en forskel for mig at være her i*

gruppen, også når jeg ikke er her. Ordet "pleje" lyder rimelig simpelt, men når det er kædet sammen med "mor", så betyder det langt flere ting, end man aner....jeg tænker meget over, hvem jeg er relateret til i mit liv. Det kan jeg høre her i gruppen, at det er der også andre, der gør. For man er bare ikke almindelig, når man har min bagage med."

En anden ung udtrykker: "Man behøver ikke at forklare noget her i ungegruppen, for hvis håret sidder skævt, kan man bare være, som man er, og det er fedt."

Ovenstående udsagn understreger betydningen af, at anbragte unge bliver mødt, forstået og anerkendt som de personer, de er. Anerkendelse og accept af livsforløbet, som det har formet sig indtil nu, bliver tilgodeset for mange af de unge i ungegruppen.

4.1.1 Mødet med mentorer sjovt og seriøst

Alle de interviewede unge giver udtryk for, at det skal være sjovt at komme i ungegruppen for, at de har lyst til at komme. "Jeg kommer her mest fordi, det også er sjovt at være sammen med de andre unge. Der er meget spas og fis, og de voksne tager det ikke så tungt. På den måde er det mere frit. Man kan sagtens have det sjovt og lave noget positivt – for man ser dem ikke så tit – og samtidig have nogle snakke om andre ting."

Over halvdelen af de unge giver udtryk for, at det er meget positivt, at mentorerne er til stede i netværksgruppen. De synes, at mentorerne er "hyggelige og sjove" at være sammen med. De kan godt lide at lave mad og er med på at lave aktiviteter, er "mere friske og energiske" end de professionelle voksne, f.eks. når der skal spilles fodbold, playstation-spil mv.

Halvdelen af de unge mener, at det er godt, at mentorerne både er til mere seriøse snakke og til socialt samvær. En af de unge beskriver det på denne måde: "Jeg synes, det er godt, at mentorerne er her, og at man kan bruge dem til noget. De er gode til at lave mad, spille bold og sådan, og så har jeg også fået et godt råd fra dem, da jeg stod i en svær situation med kommunen."

To af de unge, som har deltaget i ungegruppen inden mentorprojektet startede, oplever også, at der er blevet en anden og bedre stemning i netværksgruppen: "Der er også blevet en anden stemning her i gruppen efter, at mentorerne er startet. Før de kom, var der mange, der bare rendte rundt og råbte, det er der ikke så meget af nu. Mere rolig og sjov stemning."

Et par af de unge giver også udtryk for, at det er rart, at mentorerne er til stede i ungegruppen – alene af den grund "...at der er flere at være sammen med, f.eks. de ungegruppetaftener, hvor der ikke er så mange unge at være sammen med."

Halvdelen af de unge har ikke direkte haft brug for at tale om seriøse og alvorlige emner med mentorerne, men har haft fokus på at være sammen med dem i aktiviteter ”og det har været sjovt”. En af dem uddyber her: *”Det er bare meget rart at være sammen med nogen, der har prøvet det eller har erfaring med det på samme måde som en selv. Det er meget hyggeligt og afslappende. Det er rart – og så er der ikke så meget mere at sige til det. Jeg har det fint med mentorerne her i ungegruppen, særligt en har jeg talt godt med.”*

Ud fra ovenstående betyder de unges udsagn samlet set, at der skal være plads til at have et socialt samvær. Det skal være sjovt samtidig med, at der skal være mulighed for seriøse snakke om mere personlige og alvorlige emner med mentorerne. Begge faktorer er vigtige. Dette fremhæver Warmings evaluering (2004) og Katzs rapport (2005) om netværksgrupper for unge i familiepleje også er centrale elementer for et vellykket netværksgruppeforløb.

4.1.2 At lære hinanden at kende – det handler om ”kemi”.

I starten af projektet gav nogle af de unge udtryk for, at det var ”uklart” for dem, hvorfor mentorerne var til stede i netværksgruppen. De oplevede, at mentorerne var lidt tilbageholdende og ”generte” i kontakten til dem, og derfor var det lidt svært at lære hinanden at kende. To af de unge kunne godt tænke sig, at mentorerne tog mere initiativ til at fortælle lidt om dem selv og deres erfaringer. Det kan være personlige ting, der tales om, og man ”udleverer ikke bare lige sig selv til en fremmed. Man skal lige finde ud af, om de er til at stole på”, som en ung her udtrykker.

En af de unge fortæller endvidere, at *”det nogen gange handler om kemi, og derfor har jeg ikke talt med alle mentorerne, og sådan er det jo også med de andre unge i ungegruppen. Det kan være grænseoverskridende, hvis kemien ikke passer.”*

Ovenstående er et udtryk for, at ligesom i andre sociale sammenhænge betyder ”kemien” og dialogen også noget for de unge i relation til mentorerne. Mange anbragte børn og unge har negative erfaringer i mødet med andre mennesker og er derfor på vagt. Som en af de unge siger: *”Det sidder ligesom i kroppen, du kan mærke, om det andet menneske er til at stole på.”*

Mange af de unge ser det som en fordel, at mentorerne kommer som en gruppe i ungegruppen. På den måde er mødet og dialogen mellem de unge og mentorerne ikke afhængig af, om man lige kan tale sammen med en bestemt mentor – om ”kemien” passer, idet der er flere mentorer at vælge imellem. Et par af de unge kommenterer også, at det er rart, at mentorerne repræsenterer begge køn, fordi det ofte er sådan, at *”piger helst vil snakke og drengene er mere til det fysiske”*, og de to køn giver ofte forskellige svar og nuancer i forhold til et spørgsmål. En ung udtrykker det sådan: *”F.eks.*

er piger gode til at gøre det stort, hvor drenge er bedre til at ordne tingene med det samme og videre...”.

4.1.3 *Mentorerne – en troværdig voksen støtte*

Et gennemgående træk i interviewene med de unge er, at de oplever, at samtalerne med mentorerne om personlige temaer om f.eks. problemer på anbringelsesstedet, i skolen, med kammerater eller med forældre er *” troværdige og brugbare ”* på en anden måde end samtaler med voksne professionelle, som de unge stifter bekendtskab med i forbindelse med anbringelsen.

Som det f.eks. udtrykkes her: *”Mentorerne er gode at snakke med. De er ældre og har ligesom prøvet nogle ting, det har de voksne i ungegruppen jo ikke. De har bakket mig op som en ekstra person at snakke med på en helt anden måde. De kan også snakke med en om ting, som de unge i ungegruppen – de yngre ikke kan.”*

En anden ung beskriver: *”Det at vide, at man ikke er alene i verden – selvom man kan føle sig som ”Palle alene i verden”, så finder man ud af – ved at være her i gruppen – at man kan få lov til at tale med nogen ældre om det, og de vil lytte, det betyder meget. At tale med mine veninder er noget andet, de kender ikke de følelser, jeg har som plejebarn, så der er bare rart at kunne lukke alt muligt ud til en mentor, fordi han/hun ved netop fra sig selv, hvorfor det er vigtigt, at der er en, der lytter.”*

En tredje unge fortæller: *”Jeg har en eller anden fordom om, at bare fordi jeg taler med professionelle, f.eks. psykologer, så kan de ikke bare sige, at de ved, hvordan jeg har det, for det gør de ikke. De har ikke prøvet det. Måske kan de hjælpe mig med at få det bedre, men de kan ikke vide, hvordan jeg har det. Det kan vedkommende ikke bare sige, fordi man ikke kan vide, hvordan et andet menneske har det. Det samme er det med en familieplejekonsulent, for han/hun forstår det heller ikke, og jeg er med på, at de har taget en uddannelse og en masse teori, men de kender ikke nødvendigvis følelserne og tankerne bag, fordi de ikke har prøvet det. Og det er ligesom det, jeg synes er fedt med mentorerne i forhold til professionelle”.*

For nogle af de unge er det brugbart – via samtalerne med mentorerne – at opdage, at det er muligt at komme igennem en svær tid, og det er helt *”normalt”* og *”man dør ikke af det, selvom man har lyst til at flygte hjemmefra, så snart diskussionerne opstår”*. Man kan godt komme igennem en svær periode med plejeforældre og/eller forældre og få et godt liv trods problemerne.

Interessant er det, at ingen af de interviewede unge oplever mentorerne som forbilleder eller rollemodeller, men i langt højere grad som en ekstra voksen person. En ung forklarer: *”Jeg synes ikke de*

(mentorerne) er forbilleder eller noget andet, de er ligesom en støtteperson. Ikke fordi de har et perfekt liv, og jeg vil gøre som dem. Jeg kan jo ikke tillade mig at grave i deres liv, jeg kan bare sige, at jeg har behov for at drøfte noget, og det har været rart at lære dem at kende.”

De samtaleemner, som de unge og mentorerne har haft dialoger om er f.eks.: flytning fra plejefamilie, hjemgivelse til forældre, skoleproblemer, forhold under anbringelsen (regler i plejefamilien), samarbejde med kommunen, stofmisbrug/alkohol, inddragelse, oplevelser med kammerater og det at være anderledes – at være ”et plejebarn” og bo hos en plejefamilie.

Nogle af de unge har ikke ”brugt” mentorerne til at tale om svære ting. De har svært ved at lukke op og holder tingene mere for sig selv. Som en ung udtrykker det: *”Jeg er ikke en særlig åben person, vil selv takle problemerne, og derfor er det ikke sikkert, at jeg ville åbne mig overfor nogle af mentorerne. Jeg klarer problemerne selv – for ellers bliver de alt for store – også i plejefamilien.”*

4.1.4 *Forskellen på mentorerne og de voksne professionelle*

Nogle af de unge oplever ikke nogen forskel mellem de voksne professionelle og mentorerne. Der fortælles f.eks. om det på følgende måde: *”Mentorerne er ikke anderledes end de voksne, og det er lidt det samme. De voksne sætter rammerne og siger stop – det gør mentorerne ligesom også”.*

Andre unge – og det er særligt dem, som har udtrykt konkrete behov for støtte, råd/vejledning fra mentorerne – giver udtryk for, at der er en klar forskel på mentorerne og de voksne professionelle. Forskellen ligger i, at mentorerne er rigtige gode at snakke med om forskellige emner, som de voksne professionelle ikke kender til. Men skal der rettes henvendelse f.eks. til kommunen og/eller handles på forskellige ting, så mener de unge, at det er de voksne professionelle, der skal involveres i problemstillingen. Der gives f.eks. udtryk for dette således: *”Hvis jeg stod i en situation, hvor jeg havde brug for f.eks. at flytte fra min plejefamilie, så er det de voksne i ungegruppen, jeg skal gå til. Så er det ikke bare en samtale ligesom med en mentor, for de voksne ved, hvem man skal gå til i systemet – så bliver det gjort på den rigtige måde. Det ved jeg og har selv oplevet det i forhold til nogle af de unge her i gruppen.”*

En anden siger: *”De voksne i ungegruppen er gode nok, men det er bare ikke helt det samme som mentorerne, fordi de har prøvet at være anbragt og ved, hvordan det er. Det er som om, man bare lytter bedre efter, når man taler med mentorerne.”*

En tredje ung fortæller, at de voksne i ungegruppen er gode til at *”sætte snakkene i gang”*, og det er vigtigt – for at få det til at fungere i ungegruppen.

4.2 Mentorer - "døråbner" til inddragelse i eget liv

Et centralt tema, som jeg er stødt på gentagne gange i interviewene med de unge er, at de har brugt samtalerne med mentorerne til at få afprøvet, hvordan de eventuelt kan handle, hvilke muligheder der er, og hvilke valg de skal træffe for at kunne handle og/eller blive inddraget i forskellige spørgsmål om deres eget liv.

De unge fortæller om mange forskellige oplevelser med voksne som "gatekeepere" i forhold til deres mulighed for at komme til orde i deres hverdagsliv og/eller i bestemte afgørende situationer/spørgsmål overfor myndigheder.

"Gatekeeper" begrebet skal forstås i sammenhæng med magtrelationen mellem anbragte børn og unge og deres voksne omsorgspersoner, hvor det er de voksne, der i mange faser og situationer bestemmer og tillader eller udelukker, at børnene og de unge kommer til orde og kan påvirke forløb og beslutninger. Det er påpeget af andre forskere, at det ikke er muligt at afmontere magtrelationen mellem børn og voksne (Christensen & James, 2000; Warmning, 2005 b og c), men det er centralt at få øje på, hvordan magtrelationen påvirker børn og unges mulighed for at få en stemme i eget liv. Dette gør sig i særlig grad gældende, når der er tale om børn og unge i sårbare positioner. Disse børn og unge er i høj grad afhængige af information og råd og vejledning om deres muligheder og rettigheder fra de voksne omkring dem. Anbragte børn og unge er her dybt afhængige af de voksnes forforståelser, synsvinkler og holdninger til deres livssituation. De voksne har definitionsmagten i forhold til, hvad der er til den unges "bedste", herunder om det er godt for den unge at blive inddraget.

I mentorprojektet har jeg set, at mentorenes måde at støtte de unge på får en særlig betydning, når de unge støder på magtrelationen – og "gatekeeper" mekanismen hos plejeforældre, sagsbehandlere, familieplejekonsulenter og andre professionelle voksne. Mentorerne hjælper så at sige de unge med at holde "døren åben"!

Mentorerne holder "døren åben" i forhold til de voksnes definitionsmagt. Deres støtte og rådgivning virker som en form for "modmagt" (Järvinen et al., 2005 m. henvisning til Foucault) for, at de unge får mod på at give udtryk for deres ønsker om at blive hørt og inddraget i eget liv. De styrker de unge i, at det er *"godt at have sin egen mening, også selvom de i kommunen synes noget andet. Jeg har fået hjælp af mentorerne til at tro på, at min mening også betyder noget. Jeg kan langt bedre give et svar og tør stå ved, at jeg mener det"*.

Desuden hjælper mentorerne de unge med at forstå, kommunikere og begå sig i forhold til de voksnes "gatekeeping". Tre af de unge giver direkte udtryk for, at samtalerne med mentorerne har haft afgørende betydning for udviklingen af deres opfattelse af det at have egen mening og gøre sig forståelig overfor de voksne professionelle.

En af de unge beskriver det på følgende måde: *"Jeg har lært af mentorerne, at det er ok at sige sin mening, også i min plejefamilie, selvom de ikke forstår det eller siger en imod. Du må gerne sige din mening. Det er ligesom det her med, at man får at vide, at man ikke må græde, når man bløder – her finder du ud af – ved at tale med en mentor – at det må du gerne. Det er ok at være vred og ked af det, selvom man er anbragt – også overfor plejefamilien, det er ok at vise det, for de skal forstå det, også selvom man selv har fået nok af det hele. I det hele taget er det helt normalt, når man er anbragt, at man skal sige sin mening og stå ved, hvordan man ser på tingene".*

En anden ung giver udtryk for, at det har været eksistentielt afgørende for ham at tale med en mentor, for *"..det har betydet, at jeg lever, som jeg gør i dag og ikke et helt andet sted..og det er jeg virkelig glad for. Jeg fik et råd, som ingen andre kunne give mig, og det ændrede mit liv. For mig har det været vigtigt at tale med nogen, der har været igennem det, for kommunen eller andre kan ikke hjælpe på den måde. Jeg fik sagt min mening til sagsbehandleren og stod ved den".*

Mødet med mentorerne, dialogerne og den særlige støtte kan for nogen af de unge således blive et afgørende og positivt "vendepunkt" (Topor, 2003) i forhold til deres anbringelsesforløb – både i hverdagslivet og i afgørende spørgsmål.

5 Mentorernes perspektiv

Det næste kapitel vil handle om mentorernes perspektiv. Her vil emner som; hvordan rollen som mentor i projektet oplevedes, hvilke udfordringer og dilemmaer var der, og hvordan var det at udføre frivilligt arbejde i forhold til anbragte unge blive beskrevet.

I analysen af mentorernes oplevelser indgår interviews med seks ud af otte mentorer. Deres udsagn fremgår som citater fremhævet i kursiv i teksten.

5.1 Mentor – definition og rolle i projektet

Mentorbegrebet har tre historiske rødder: Den mytologiske, den traditionelle mesterlære og den humanistiske psykologi (Mathisen 2008, 14). Den mytiske er den oftest citerede (Hildebrandt & Toft 2002, 23; Mathisen 2008), og stammer fra historien om figuren Mentor, der optræder i Homers Odysen fra ca. 1200.f.Kr. Mentor er her beskrevet som en ven af Odysseus, som får til opgave at være vejleder, ven, lærer og beskytter for Telemarkos, Odysseus' søn. Mathisen understreger, at myten giver anledning til at italesætte mentor som en hjælper i mange skikkelser. Dette bliver også tydeligt i de mange synonymmer, der bruges til at beskrive mentorrollen, f.eks. en rådgiver, en coach, en rollemodel, en hjælper, en ven, en samtalepartner, en lærer, en facilitator, en beskytter.

Andre steder i litteraturen defineres en mentor som en erfaren person, som gennem rådgivning, sparring, vejledning og feedback deler ud af sine erfaringer og kompetencer for at støtte mentees udvikling. Der findes ingen sammenfattende definition på mentorskab. Begrebet bruges i mange forskellige kontekster om en "en til en" relation.

I dette projekt bruges mentorbegrebet i en utraditionel form, da der er tale om en "flere til flere" relation, fordi projektet tager afsæt i gruppeprocesser og den gruppedynamik, som praktiseres i en netværksgruppe.

5.1.1 Mentorprojektets definition

I projektet har begrebet mentor taget afsæt i nogle af litteraturens definitioner: "en, der har prøvet noget bestemt i livet, som andre står i nu (at være anbragt), og som vil hjælpe andre".

Den første del af definitionen (anbringelsesbaggrunden) var som udgangspunkt opfyldt, da mentorerne blev rekrutteret fra Netopgruppen. Den anden del af definitionen – at ville hjælpe andre – og dermed lysten og viljen til at ville udfordre sig selv – kræver engagement og personligt mod til at stå frem som den, man er.

Mentorerne har arbejdet ud fra ovenstående definition af mentorbegrebet, og støtten til dem er givet ud fra samme.

5.2 "Det handler om at være sig selv".

At være mentor i CAFAs Ungegruppe handler – som en af mentorerne udtrykker det – kort og godt om, *"at være sig selv, som den man er og være god til at lytte"*.

Alle mentorerne giver udtryk for, at de oplever, at de har kunnet bruge deres forskellige livserfaringer i rollen som mentorer. Dette er en af grundene til, at de oplever det positivt at være mentorer i en gruppe – i en "flere til flere" relation. Det betyder i praksis, at hvis en af mentorerne taler med en ung om en problemstilling, som pågældende ikke selv har erfaring eller kendskab til, så er det muligt at bringe en af de andre mentorer, med egne erfaringer, ind i samtalen med den unge. *"Vi har alle noget forskelligt at bidrage med, og det giver noget meget positivt, for man kan imødekomme de fleste unge her i gruppen, og så kan man jo spørge, om det ok, at man henter en af de andre mentorer, og jeg kan være til stede sammen med den anden mentor, hvis den unge er mest tryk ved mig."* En anden mentor supplerer med at sige: *"Det er rart at kunne vælge en mentor, man har noget til fælles med. Det er fordelen ved gruppen af mentorer"*.

5.2.1 "I starten skulle de unge lære os at kende"

Mentorerne fortæller om, at de i starten af projektet skulle lære de unge at kende. Det var svært, fordi *"de unge var meget lukkede, og vi skulle gøre meget ud af at fortælle om os selv"*. En anden mentor ser, at vanskelighederne i starten også handlede om, at *"de unge lige skulle finde ud af, om vi var nogle fra kommunen eller hvordan, og hvem var vi så – og vi måtte ligesom gå foran og åbne op for vores historie, og på den måde lærte de os at kende"*.

Efter to års projektforløb opleves kontakten med de unge som god. Særligt oplever de mentorer, der er kommet ind i projektet senere i projektperioden, at *"de unge er utrolig åbne og meget snakkesaglige"*.

Mentorerne reflekser om ovenstående er, at det er naturligt, at det tager tid at lære hinanden at kende, fordi man som anbragt ofte er varsom med at fortælle om sit liv til ukendte voksne i starten. Som anbragt har man ofte negative erfaringer med ukendte voksne generelt. Man ønsker ikke at blive *"stempet, bare fordi man er anbragt, sat i bås eller misforstået"*, som en af mentorerne udtrykker det.

Der er således overensstemmelse mellem det, som de unge udtrykker, og det som mentorerne oplever – det kræver noget at etablere kontakten, og det tager tid.

5.2.2 Mentorrollen er spændende – også for en selv

Samtlige mentorer giver udtryk for, at det – på mange planer – er *"spændende og udfordrende"* at være mentor. På et plan handler det om at lære de unge at kende, lytte til deres livshistorier og være til stede i relationen, og på et andet plan handler det om, at man som mentor kan genkende nogle af de unge livserfaringer fra sit eget liv og ser tilbage på sine erfaringer på en ny måde.

En mentor fortæller om sine erfaringer på denne måde: *"Det har både været spændende at følge de unge fra starten af, lære dem at kende og snakke med dem, at få deres historier at vide, hvad de har af drømme fremtidsmæssigt, og hvor de er på vej hen."* En anden mentor tilføjer: *"Det er spændende, at man kan se, at man også selv har været dér, hvor de unge er, og man kan give noget af sine erfaringer videre, og at man nu selv er kommet skridtet videre"*. En tredje forklarer: *"Jeg kan godt huske, hvordan det var at være i ungegruppen, da jeg var i den alder, det kammeratskab, man fik her, en helt anderledes atmosfære og tryghed end jeg kendte til fra skolen dengang. Det vil jeg gerne være med til at give de unge – så derfor sagde jeg straks ja, da jeg blev spurgt, om jeg ville være mentor."*

Halvdelen af mentorerne fortæller, at det at kunne begå sig i sociale sammenhænge har været en af de største vanskeligheder for dem i teenageårene. Ungegruppen har været et *"øverum"* for at blive bedre i sociale sammenhænge – også udenfor gruppen. En af dem ser det som sin primære rolle som mentor at give disse livserfaringer videre – i håb om, at de unge anbragte kan få det nemmere end pågældende selv havde det. Det udtrykkes på følgende måde: *"For mig er det vigtigt, som mentor, at kunne give råd om f.eks. sociale sammenhænge, hvordan man skal forberede sig på at være sammen med andre socialt, hvilke ting man helst skal undgå og den bedste måde at komme ud med det på. Mange børn med problemer har jo haft en skiftende trivsel, uorden i deres liv, og derfor kan det være svært i starten, hvordan man skal være sammen med andre i det sociale rum. Man ved ofte ikke, hvordan man fremtræder, ens attitude, altså hvordan man selv fremstår for andre. Ofte får man skæld ud og bliver misforstået, det har jeg mødt rigtig mange gange i mit liv"*.

5.2.3 Mentorrollen – udfordrende med dilemmaer

Nogle af mentorerne har i projektforløbet også erfaret, at mentorrollen giver dilemmaer. Et af dilemmaerne er, hvordan man som mentor tackler den viden, som de unge deler med én, f.eks. om alvorlige problemstillinger i de unges hverdagsliv (som eksempelvis overgreb og misbrug) samtidig med, at man kun kan stille sig selv og egne erfaringer til rådighed. En mentor forklarer: *"Vi fik en henven-*

delse fra en ung i ungegruppen, som havde brug for at tale om noget fra et anbringelsessted, og det viste sig at være meget rystende og kritisable forhold. Ja, her prøvede vi at rådgive og hjælpe med de bedste råd til den unge. Vi fulgte efterfølgende op på samtalen, og har set, at den unge kunne bruge det til noget. Vi har selvfølgelig også undervejs talt med de voksne fra CAFA om situationen. Her viste den unge os stor tillid, det var noget svært, for man kan jo bare lytte, give sine egne erfaringer videre og håbe, at de kan bruge det til noget. Vi er jo ikke professionelle på den måde.”

Mentorerne forklarer også, at man skal kunne rumme andres problemer for at kunne hjælpe, og i projektet har der været behov for, at mentorerne kunne tale med de voksne fra CAFA om den del af rollen. Som en mentor her fortæller: *”For mig har den største udfordring været det mere personlige, den ballast, man selv har med, altså den følelsesmæssige udfordring – fordi jeg netop kender til det. Der har de voksne fra CAFA været gode til at hjælpe til med at skelne mellem, hvad der er den unges problem, og hvad der er mit eget”.*

Et andet dilemma er spørgsmålet om, hvor fortrolig man skal være med de unge. En mentor beskriver, at der efter en overnatningstur var nogle af de unge, som ansøgte om at blive ven med mentoren på Facebook. Her måtte mentoren efterfølgende tage stilling til, hvor *”tæt på, jeg skal og vil tillade de unge at komme ind i mit liv – og det er også en udfordring.”* Mentorerne tilføjer, at de ser forskelligt på sådanne ting, men at de alle har taget stilling til situationer af den karakter.

5.2.4 *En ekstra voksen støtte i en svær tid*

Nogle af mentorerne har ved projektets afslutning gjort sig overvejelser om, hvad mentorrollen egentlig er for en størrelse. Som en af dem giver udtryk for: *”Jeg ser, at vi som mentorer er en ”mellemevej”, inden man går til det offentlige system i kommunen og tager kontakt til sagsbehandler osv. Det kunne jeg godt have brugt, da jeg gik i ungegruppen. Ja, det handler om tillid, og der har man måske i første omgang lidt svært ved at komme hen til en af de voksne fra CAFA eller en tilsynskonsulent. Det er nemmere med en mentor, for de har prøvet det og kan give en respons, som de voksne professionelle ikke kan. Særligt hvis man har brug for at tænke sig om, inden det kommer ud til kommunen. Man har bare brug for at lette sit hjerte. Man ved ikke helt, hvad man skal gøre, uden at det bliver en stor situation og bliver blæst op til en helt masse lige med det samme”.*

En anden mentor fortæller: *”Jeg ser, at vi er nogle, som man som ung og anbragt kan tale med umiddelbart, fordi det i første omgang ikke er så forpligtende at tale med os som mentorer. Her kan de unge få en anden vinkel, fordi man som ung ofte kun ser en vej. Det kan jeg selv huske i den alder. Og når man får det vendt en gang, så er der mulighed for at se hele vejen rundt om problemerne, og på den måde kan man handle selv, når man ikke har lyst til at bringe det ud til hele verden.”*

Man kan som anbragt nemt blive misforstået, når man taler med nogen om det officielt, for så skal der handles på det med det samme. På den måde er man som mentor en ekstra voksen at snakke med, som er mere erfaren og kender til forholdene, når man har en dårlig periode, f.eks. i ens plejefamilie”.

En tredje mentor understreger, at man som mentor er en anden slags voksen end de professionelle fordi: *”Vi analyserer ikke de unge eller noget i den retning, vi er bare almindelige, som dem vi er. Det er på en måde mere ærligt, for de tager os, som vi er, og så fortæller vi tingene, som det er, det sted vi er i livet – i håb om, at de unge kan bruge det til noget. Vi vil virkelig gerne hjælpe dem, som vi er, og ikke fordi det er vores arbejde”.*

5.2.5 Mentor – også i fremtiden?

Samtlige mentorer giver udtryk for, at ideen bag projektet fra starten har tiltalt dem. Mange af dem ser tilbage på deres eget liv som teenagere og anbragt og genkender en kaotisk tid med mange spørgsmål om, hvor man hørte til, diskussioner i plejefamilien, udfordringer med venner, kærester mv. og sidst, men ikke mindst oplevelsen af at være anderledes – fordi man var anbragt og følte sig ensom. Dette er en stor motivationsfaktor for at være mentor – også fremover. Som en af mentorer beskriver det: *” Det at føle sig anderledes, det peaker i puberteten, og man har brug for svar på mange ting – for at finde ud af sit liv. Stiller store spørgsmål og føler svigt over, at ens forældre har givet op, og det kommer frem, og man finder ud af, hvem man er, og hvordan tingene hænger sammen. Men det tager også af efterhånden. Men man kommer aldrig helt af med følelsen af at være anderledes stillet, f.eks. at man ikke har en familie at falde tilbage på og som kan hjælpe en, man må klare mange ting selv. Derfor er det stort at kunne hjælpe andre i den situation, for man har brug for et større netværk – en større vennekreds, man kan henvende sig til. Jeg synes, det er et fantastisk projekt og håber, det bliver ved mange år fremover”.*

På spørgsmålet om de har et råd til fagfolk, siger en mentor, at *”det handler bare om at gøre det, og etablere netværksgrupper for de anbragte børn og unge, for det er vigtigt at have nogle at tale med, som også kender til det, og gerne i en gruppe. Det skulle prioriteres meget mere politisk, for mange anbragte unge kunne have gavn af et sådant tilbud. Der er fortsat mange fordomme og tabuer om ”det at bo i en plejefamilie og være anbragt”. Det oplever man især, når man er yngre, fordi det er så fremmed for mange andre, og der er ikke nogen, der ved noget om det, f.eks. i skolen. Her bliver man mødt med fordomme, så er det svært at åbne sig op – også om problemerne.”*

6 Konklusion

Jeg har i denne evaluering gennem analyse af kvalitative interviews med unge anbragte og mentorer i CAFAs netværksgruppe belyst, hvordan mødet mellem unge anbragte og mentorerne opleves samt hvilke faktorer der har betydning for begge parter.

Resultatet af evalueringen viser overordnet, at mentorordningen har haft en positiv effekt for både de unge og mentorerne. Effekt defineret som en positiv oplevelse af det sociale netværk – den sociale kapital, som netværket i Ungegruppen repræsenterer.

Evalueringen viser, at mentorernes frivillige støtte i ungegruppen hjælper nogle af de unge anbragte på en måde, som de ikke hidtil har haft adgang til. Det giver således en særlig mening for de unge.

Mentorernes tilstedeværelse opleves som en særlig voksen støtte i en vanskelig tid som teenager under et anbringelsesforløb. Støtten opleves som konstruktiv og meningsfuld, fordi den er troværdig og oprigtig, og fordi mentorerne selv har erfaringer med livsvilkårene som anbragt.

I mentorprojektet bliver mødet mellem de unge anbragte og mentorerne en proces, hvor den asymmetriske magtrelation mellem system og klient bliver udfordret. Mentorernes frivillige støtte og rådgivning udvider og udvikler de unges handlemuligheder i forhold til støtten fra professionelle socialarbejdere. Mentorernes måde at forstå de unges problemstillinger og omvendt – de unges forståelse af eget liv – bliver anerkendt som værdifuld viden i forhold til selv at træffe kompetente beslutninger

Det skal fremhæves, at mentorerne ikke fremstår som rollemodeller eller forbilleder for de unge, og de opfatter heller ikke sig selv som sådan. Mentorerne repræsenterer *en anden type voksen støtte*, som giver de unge nye erfaringer med voksne. Det giver de unge en ny form for voksen støtte og for nogen af de unge nye muligheder for at tackle nogle af de svære livssituationer, som de unge anbragte ofte kommer i. For nogle unge giver mødet med mentorerne dem mere mod på at manifestere sig med egne holdninger. Mentorernes støtte styrker dem i at stå ved egne meninger og beslutninger og få disse bragt konstruktivt videre i forskellige sammenhænge – eller støtter dem i at undlade handlinger, der kan føre til utilsigtede virkninger.

Især i sidstnævnte situationer – **at undlade handlinger** – ser jeg som en særlig vigtig funktion i mentorrollen. I relationen mellem de unge og de professionelle voksne ligger der en definitionsmagt hos den voksne i forhold til, hvilke situationer og problemer i den unges liv, der bør handles på, og som det udtrykkes her i rapporten, så er det let at blive misforstået som ung anbragt, og man kan have

brug for at reflektere med andre og derigennem afsøge og afklare, om man ønsker handling, og dermed om og evt. hvordan, man ønsker at præsentere sin situation for de professionelle voksne.

Projektets utraditionelle definition af mentorrollen som en "flere til flere" relation opleves som positivt af de unge anbragte. Mødet og dialogen mellem de unge og mentorerne er ikke afhængig af, om man lige kan tale sammen med en bestemt mentor – om "kemien" passer, da der er flere mentorer at vælge imellem.

Projektet viser således samlet set, at voksne tidligere anbragte har noget særligt og betydningsfuldt at give til unge anbragte.

For mentorerne betyder det frivillige arbejde en oplevelse af, at de kan give andre mennesker noget *værdifuldt* qua egne livserfaringer med vanskelige opvækstvilkår. De får også nye refleksioner på deres egen baggrund.

Evalueringen peger således på, at mødet mellem de unge og mentorerne – deres erfaringsudveksling, mentorernes gode råd og vejledning og ikke mindst engagement i de unges liv, giver en empowerment i form af øget viden, selvtillid, tillid til andre mennesker og tro på egne ressourcer.

Mødet mellem de unge og mentorerne er med til at skabe og udvikle "bridging" social kapital – netværksdannelse, som derved giver mulighed for de unge til at mestre livsvilkåret ung og anbragt på en ny måde.

7 Evalueringsmetode

Formålet med evalueringen var at undersøge og belyse udviklingsarbejdet i CAFA med at bringe mentorfunktionen ind i netværksgruppearbejdet.

I evalueringen er der benyttet en kvalitativ tilgang i form af interviews – individuelle og i grupper, undervejs og i slutfasen med de implicerede parter. Derudover er der foretaget observation af tre netværksgruppemøder i Ungegruppen samt to projektmøder. Der er også benyttet dokumentanalyse af de skriftlige dokumenter, dvs. referater og dagsordener fra projektmøder mv.

Samlet er resultaterne fremlagt og formidlet efter endt projektperiode til diskussion med alle ansatte i CAFA som en del af en løbende refleksion og udvikling i det generelle arbejde med netværksgrupper og efterværnsindsatser til anbragte unge. Endvidere er evalueringresultater og pointer fremlagt til en afsluttende reception i CAFA, hvor alle interessenter var inviteret.

Målgruppen for evalueringen har været de anbragte og tidligere anbragte deltagere i projektet.

7.1 Interviews

Der er i projektevalueringen valgt to typer af kvalitative metoder med hver deres styrker. Jeg har valgt at gennemføre semistrukturerede kvalitative interviews med en åben tilgang med projektets målgrupper – mentorerne og de unge anbragte i netværksgruppen Ungegruppen.

Fokusgruppeinterviewet er valgt, da det er muligt ret hurtigt at indsamle data fra flere personer på én gang på et detaljeret niveau. Dets force er at producere data om sociale grupperes fortolkninger, interaktioner og normer (Halkier, 2005). Desuden har metoden også indholdsmæssigt en styrke ved, at interaktionen i gruppen fordrer ægte og nuancerede data, der også kan virke som kontrol på ekstreme og usande oplysninger. Her kan man kombinere spørgemetode og observation på samme tid. Ulempen ved et fokusgruppeinterview er begrænsningens kunst, da man kun kan stille færre spørgsmål end ved et individuelt interview på grund af antallet af deltagere. Endvidere, at nogen i gruppen kan dominere og derved hindre, at alle erfaringer og perspektiver kommer frem (Ibid:2005).

Alle interviews er foretaget i forbindelse med observationerne samt efter individuelle aftaler. Udvalget af informanter er tilfældigt foretaget ud fra, hvem af informanterne der frivilligt ville stille op til interviews. Informanterne er fra starten af interviewet og undervejs informeret om de etiske retningslinjer samt anonymisering i afrapporteringen.

Analysestrategien for begge interviewformer tager udgangspunkt i en hermeneutisk teoretisk tilgang. Jeg forholder mig overvejende deduktivt til empirien, hvor begreber, mine forforståelser og forståelseshorisont og empiri sættes i spil med hinanden, jf. den hermeneutiske cirkel (Gilje og Grimen, 2002). Det betyder, at man som forsker producerer eget datamateriale ud fra, hvad man finder giver mening, og resultaterne er præget af forskerens samspil med det studerede felt. Det er ikke muligt at fortolke en tekst uafhængigt af egen begrebsverden. Jeg forsøger undervejs i arbejdet med empirien at have en induktiv åbenhed i håb om at finde nye spor i forhold til projekts problemstilling.

I samfundsvidenskabelig metodelitteratur er der forskellige diskussioner med hensyn til evaluators placering – nærhed og distance i forhold til et givent undersøgelsesfelt. Diskussionerne går på, om der evalueres i eller udenfor egen praksis (Nielsen og Repstad, 1993), og om hvilken viden der produceres, alt efter om evaluator er velkendt i undersøgelsesfeltet eller ej. Der er fordele og ulemper ved begge perspektiver.

Fordelen ved et "indefra-perspektiv" er, at tætheden med feltet giver adgang til frugtbare data, da man har kendskab til det, der bør trækkes frem i lyset (Hallberg, 2000; Nielsen og Repstad, 1993).

Jeg har et "indefra-perspektiv" på undersøgelsesfeltet i forhold til dette projekt, da jeg er ansat i CA-FA som evaluator og dermed på forhånd har kendskab til og tæthed med feltet og organisationens logikker og rationaler. Dette har givetvis gjort mig "blind" i nogle sammenhænge, hvor jeg har taget meget for givet og reproduceret allerede eksisterende forestillinger og fordomme.

Med mit "indefra-perspektiv" har jeg valgt at benytte mig af den viden, som dette giver i forhold til projektets problemstilling til erkendelse af ny viden, som i en hermeneutisk spiral (Gilje og Grimen, 2002).

Undervejs forsøger jeg at være opmærksom på dilemmaerne med "indefra-perspektivet" ved at inddrage relevante begreber og teorier (Nielsen og Repstad, 1993). Jeg forsøger også undervejs i evalueringsprocessen at være eksplicit i forhold til de metodiske og analytiske valg.

8 Referencer

- Andersen, M. et al. (2000, 2012): *"Empowerment på dansk, empowerment teori og praksis."* Dafolo Forlag.
- Andersen, B. M., Henriksen G. K. & Horst N. M. (2011): *"Det gode efterværn. Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn"*. Socialstyrelsen.
- Ankestyrelsen (2011 a): *"Anbringelsesstatistik . Årstal 2010."* København: Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen praksisundersøgelser (2009): *"Anbringelser af børn og unge, december 2009."* Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen statistikker (2008): *"Børn og unge anbragt udenfor hjemmet. Kommunale afgørelser, årsstatistik 2008."* Ankestyrelsen
- Askheim, O. P. og Starrin, B. (red) (2007): *"Empowerment i teori og praksis"*. Gyldendahl Norsk Forlag A/S.
- Askeheim, O.P (2009). "Sosial kapital som grunnlag for politik og tiltaksutvikling for utviklingshemmede" i Rønning, R & Starrin, B. (red.) . *"Sosial Kapital i et velferdsperspektiv. Om å forstå og styrke utsatte gruppers sosiale forankring."* Gyldendahl Norsk Forlag AS.
- Boolsen, Merete Watt (2005): *"Kvalitative analyser i praksis – genveje til problem, teori, metode og analyse."* Forlaget Politiske Studier.
- Børnerådet (2012): *"De prøver at gøre det så normalt som muligt. Et indblik i 113 anbragte børn og unges liv."* Børnerådet.
- De 4 årstider (2012): *"Fra Udsat til Værdsat. De 4 årstiders mentoruddannelse. Inddragelse og kompetenceudvikling for tidligere anbragte unge."* De 4 årstider.
- De 4 årstider (2007): *"De 4 årstider – Et særligt sted."* København.
- Egelund, Tine og Hestbæk, Anne Dorthe (2003): *"Anbringelser af børn uden for hjemmet. En forskningsoversigt"*. København, Socialforskningsinstituttet.

Egelund et al. (2008): "Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995." København. SFI, 08:23.

Egelund et. al (2009): "Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt." SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund et al. (2010): "Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag." SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund Nielsen (red.) (2005): "TABUKA. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge." Forlaget Børn og Unge.

Espersen, L. D. (2004): "Fra Anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere." SFI – Socialforskningsinstituttet, København.

Faureholm, J. (1996): "Fra livstidsklient til medborger." Socialpædagogisk bibliotek

Faureholm, J. (2000): "Den klientiserede livsstil." Formidlingscenteret for socialt arbejde i Ribe, Ringkøbing og Vejle amter.

Frønes, Ivar (1996): "De likeverding. Om socialisering og de jevnalderendes betydning". Universitets Forlaget

Garbarino, James et. al. (1992, 1997): "Hvad børn kan fortælle os – om tolkning og vurdering af kritisk information fra børn." Hans Reitzels forlag a/s, København.

Gilje, Niels og Grimen, Harald (2002): "Samfundsvidenskabernes forudsætning." Hans Reitzels Forlag.

Gilligan, Robbie (2012): "Children, social networks and social support" in Hill et.al "Children`s Services: Working Together". Pearson Education Limited.

Halkier, Bente (2005) "Fokusgrupper". Forlaget Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag.

Hallberg, Margretha (2000): "Teori og praksis som forskningsobjekt" i Meeuvisse et al. (red) i "Socialt arbejde en grundbog". Hans Reitzels Forlag.

Halvorsen, Anne (2007): "Praksisforankret evaluering i socialt arbeid – hva er det og hvorfor skal en drive med det?" i "Nordisk socialtarbeid. Tidsskrift for socialarbejdere i Norden, nr.3, 2007 p.204-214".

Hestbæk, Anne Dorthe (1997)"Når børn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager." København, SFI.

Hildebrandt, Steen & Toft, Birgit Signora (2002): "*Mentor en hjertesag*", Børsens Forlag

Jacobsen, Böcker Turf (2010): "Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge. Midtvejsevaluering af forsøg med efterværn under handlingsprogrammet "Lige Muligheder". SFI, 10:31.

Jacobsen, Böcker Turf (2012) :"*Udsatte børn og unge skal lære relationer*". Information, Kronik d.15.10.12.

James, A. et. al. (1999): "*Den teoretiske barndom*". Gyldendahl, Nordisk Forlag A/S, København.

Järvinen et. al. (2005):"*Det magtfulde møde mellem system og klient*". Magtudredningen, Aarhus Universitetsforlag.

Jensen, Birgitte Schjær (2010): "At bryde ensomheden ved at tale med andre... samtale gruppe for unge med selvskadende adfærd med en narrativ og kognitiv tilgang." Evalueringsrapport 2010- CA-FA, www.cafa.dk

Kampmann, Jan (2000). "Børn som informanter og børneperspektiv" i Jørgensen, Schultz P. & Kampmann, Jan (red.): "*Børn som informanter – Anatologi*". Børnerådet.

Katz, Susanne (2005): "*Netop – efterværnsgruppe for unge mellem 16 og 23 år, en beskrivelse af metoder*." Rapport, KABU projekt, www.cafa.dk

Kvale, Steinar (1997) "Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview". København, Hans Reitzels Forlag

Larsen-Dahler, P. og Krogstrup, H. (2009): "*Nye veje i Evaluering. Håndbog i tre evalueringsmodeller*". Academica.

Krogstrup, Hanne Katrine (2003): "*Evalueringsmodeller*". Systime Academic

Mathisen, Petter (2008): "*Mentor. Om mentoring i teori og praksis*", Fakkbokforlaget, Bergen.

Mik-Meyer, Nana og Villadsen, Kasper (2007): "Magtens former – sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren." Hans Reitzels Forlag.

Mølholt et. al (2012): "*Efterværn for tidligere anbragte unge – en videns og erfaringsopsamling.*" SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Nielsen, Jens Carl Ry og Repstad, Pål (1993): "Fra nærhet til distance og tilbage igjen" i Nielsen, Ry *2Anderledes tanker om livet i organisationer*". Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København.

Olsen, Egelund, Lautsen (2011). "*Tidligere anbragte unge som voksne*". SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Ottesen et. al. (2010): "*Børn og Unge i Danmark*". SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Rønning, R. & Starrin, B (red).(2009): "Social Kapital i et velferdsperspektiv. Om å forstå og styrke utsatte gruppers sosiale forankring." Gyldendahl Norsk Forlag AS.

Servicestyrelsen (2011). "*Håndbog om Barnets Reform*". Servicestyrelsen

Socialministeriet (2011): "*Ministerialtidende. Lov om social service*", tilgængelig på: <http://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=136390>. Besøgt 12.2.2013.

Tiller, Per Olav (1989): "*Hverandre, En bok om barneforskning*". Gyldendahl Norsk Forlag A/S.

Topor, Alain (2003): "Recovery. At komme sig efter alvorlige psykiske lidelser". Hans Reizel.

Uggerhøj, Lars (2005): "Menneskelighed i mødet mellem socialarbejder og klient – ideal eller realitet i "*Det magtfulde møde mellem system og klient*" Järvinen et. al. Aarhus Universitetsforlag.

Warming, Hanne (2002): "At gribe i eget liv. Kollektive og individuelle læreprocesser i en samtalegruppen for unge anbragt i familiepleje". Evalueringsrapport, CAFA, www.cafa.dk

Warming, H. (2004): «*Tilsyn og støtte gennem netværksgrupper: Potentialer, dilemmaer og perspektiver.*» Evalueringsrapport af metodeudviklingsprojekt, www.cafa.dk.

Warming H. (2005 a): «*Har andre plejebørn det som mig?*» Frydenlund.

Warming H. (2005 b): "Erkendelse gennem oplevelse – når oplevelse ikke er mulig" I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.). "Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter." Hans Reitzels Forlag, s.145.-168.

Warming, H (2005 c): "Participant observation: A Way to learn about childrens perspectives." I Clark et al. (red): "Beyond listening. Young children`s perspectives on early childhood." Bristol: Polity Press.

Warming, H. (2011): »Barndom og ungdom. Sociale Kategorier og positioner – et medborgerskab i parentes.« i Greve, B. (red): «Grundbog i socialvidenskab. 4 perspektiver.» Nyt fra samfundsvidenskaberne.

Warming, H. (2011): «Børneperspektiver – Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde» Professionshøjskoleserien – Akademisk forlag.